

Quæ ad istum biographum attinent, habes mox indicato, § 64, cujus Vita bis jam recusa supersedendum nobis duximus; cum persuasum habeamus, biographos primigenios abunde suffecturos tum lectorum utilitati, tum sancti gloriæ, tum denique muneris nostro. Quod si nonnulla referat singularia, quæ novisse lectoris intersit, poterit etiam eorum haberi ratio.

731. Idem, quem modo nominabam, Vitarum S. Bernardi editor, col. 1292, profert Prætermissa apud Chiffletium ex Gaufrido superius, inquit, col. 1278, post articulum 10, et postea reperta: quæ excipit carmen panegyricum Philothei monachi de Vita et moribus ejusdem sancti, quem inter scriptores ordinis Cisterciensis ponit Carolus de Visch in sua Bibliotheca. Carmen illud etiam exstat in editione Horstiana. Adde duo alia de laudibus sancti Patris; alterum, cui auctor prænotatur Nicolaus Haqueville, sacri senatus Parisiensis præses æquissimus; alterum Baptistæ Mantuani ex VIII Fastorum. Sed facile patimur abesse ab editione nostra rivulos hosce poeticos, ubi genuinis antiquissimorum biographorum fontibus abundamus. Meminisse interim

(Sequuntur varicæ de vita S. Bernardi lucubrations quæ exstant supra.)

GLORIA POSTHUMA

AC SUPPLEMENTUM

AD S. BERNARDI VITAM ET MIRACULA, NEC NON AD NOSTRUM COMMENTARIUM PRÆVIUM.

CAPUT PRIMUM.

Veneratio publica; monasteriorum propagatio; recentissimæ notitiæ de sancti sepulchro ac reliquiis. Umbra ejus, et alia sacra lipsana.

1. Quæ in Commentario prævio § 62, dicta sunt de officio S. Bernardi, ac de veneratione publica ipsi tributa, hisce suppleri possunt. Inter *Statuta selecta capitulorum generalium ordinis Cisterciensis*, quæ ex variis codicibus manuscriptis habentur apud Martenium in Thesauro novo Anecdotorum tom. IV lego ista annu 1321, col. 1506, num. 3: *Item cum ad mutuam charitatis gratitudinem ex debito professionis monasticæ teneamur, servitium pro sancto Hugone, primo abbate Cluniacensi, eo quod in dicta domo et suo ordine universo sancti Bernardi Patris*

nostri solemne servitium celebratur; in hunc modum salubriter statuit generale capitulum, etc. Unde liquet, Officium de S. Bernardo tunc celebratum fuisse apud Cluniacenses omnes ritu solemnem. Ad venerationem publicam etiam spectat, quod viri sancti patrocinium imploratum fuerit contra morbum contagiosum. Etenim post Vitam et miracula S. Adriani, luis pestiferæ patroni peculiaris, quæ, auctore P. Guilielmo Hardigny e Societate Jesu, anno 1636 Luxemburgi Gallice sunt impressa, una cum parvis aliquot tractatibus aliis, pag. 260. S. Bernardum adnume-

rat coelitibus aliis, qui morbo isti sunt propitii, et addit, anno 1625 opem viri contra eum imploratam fuisse Liræ, prope Antuerpiam, in sacello ejus. Imo forte in æde sacra monialium Cisterciensium B. Mariæ de Nazareth, extra muros Liranos: ubi frequens et utilis, ut audio, ad sanctum quotannis est concursus die 30 Augusti, et per octavam.

2. Superius parte tertia miraculorum, cap. 7, num. 343, referuntur ea quæ Rutilæ patrata sunt. Locus autem iste scriptoris ex grata Rutilensium memoria commendatur, qui magnum Sospitorem singulari cultu prosecuti sunt, teste Raissio in Auctario ad natales sanctorum Belgii Joannis Molani, ad diem 20 Augusti, fol. 170, ubi hæc scribit: *Hunc etiam locum, Rutilensem scilicet vicum miraculis illustravit, quando tres mulieres claudas, et duos cæcos restituit sanitati. In cujus rei perpetuam memoriam, imago sancto Bernardo erecta est in ipsa ecclesia, quam vidi: fuitque ad eam annuæ processiones feria sexta post Pentecosten, quando illa miracula facta ibidem fuisse, ex veteri traditione, devotus populus arbitratur. Hæc autem mihi ibidem exsistenti, monasterii dicti prior, Petrus Haymam communicavit.*

3. Joannes Cognatus, vulgo *Cousin*, libro III Historiæ Tornacensis, cap. 50, affirmat, S. Bernardo obstrictos admodum esse Tornacenses, ac jure merito eum tanquam patronum et protectorem episcopatus Tornacensis haberi ab ipsis posse, propterea quod ejus apud Eugenium papam auctoritate interposita obtinuerint antistitem particularem, cum antea subessent episcopo Noviomensi; atque hæc de causa viri effigiem in vitro fenestræ ad latus septentrionale, in circuitu chori ecclesiæ cathedralis, depictam esse supra historiam itidem in pictura representatam restaurati episcopatus. Favor autem ille novi ac proprii episcopi Tornacensibus concessi, suffragante Bernardo, contigit sicut testatur Albericus in Chronico ad annum 1148. *Apud civitatem, inquit, Tornacum, cum per quadringentos annos circiter fuit ista civitas sub episcopis Noviomensibus, tandem sancto mediante Bernardo, positus est per Eugenium papam novus episcopus, et recepit ecclesia privilegium antiquum. Primus episcopus dictus est Anselmus, secundus Geraldus, tertius Galterus.* Favor autem ille, quem Albericus supra citatus narrabat ad an. 1148, contigit anno 1146, uti constat ex ipsa bulla Eugenii papæ III, quæ refertur in tomo II editionis novæ Diplomatum Miræi, pag. 1167, domino de Castillon in sua Chronologia sacra Belgii, pag. 405, asserente authenticam habere se copiam hujus bullæ anno 1146, datæ secundum notationem amplissimi ac eruditissimi domini censoris hujus tomi. Nec vero religiosum S. Bernardi cultum apud cænobitas Aquicinctinos, in Gallo-Belgica prope Duacum, indictum relinquam, quando ipsius reliquiæ eo delatæ sunt ab istius monasterii abbate. Quippe Ferreolus Locrius in Chronico Belgico ad annum 1179, e Chronico Aquicinctino hæc narrat: *Anno 1179 Simon, nonus Aquicinctini monasterii antistes, in re-*

ditu ex concilio Romano, Clarevallem divertit, et reliquias beati Bernardi ab ejusdem cænobii abbate, precibus impetrat: quas Aquicinctum delatas, magnis honoribus affectit. In Gallia Christiana, tomo III editionis novissimæ, col. 412, res etiam narratur sub Simone I, abbate nono Aquicinctino. Adde ex Manrico, quod Paulus abbas Palaciolensis in Castella veteri Hispaniæ, singulare aliquid in honorem sancti excogitavit, quando præscripsit, *ut in confessione, quæ in missarum initio proferri solet, sanctus Bernardus Parens post B. Virginem immediate invocaretur: Confiteor Deo, beatæ Mariæ, et Beato Bernardo.* Hæc e dicti historici Cisterciensis libavimus appendice ad tomum IV Annalium Cisterciensium pag. 629, et habentur inter alia quæ intextuntur anno 1550.

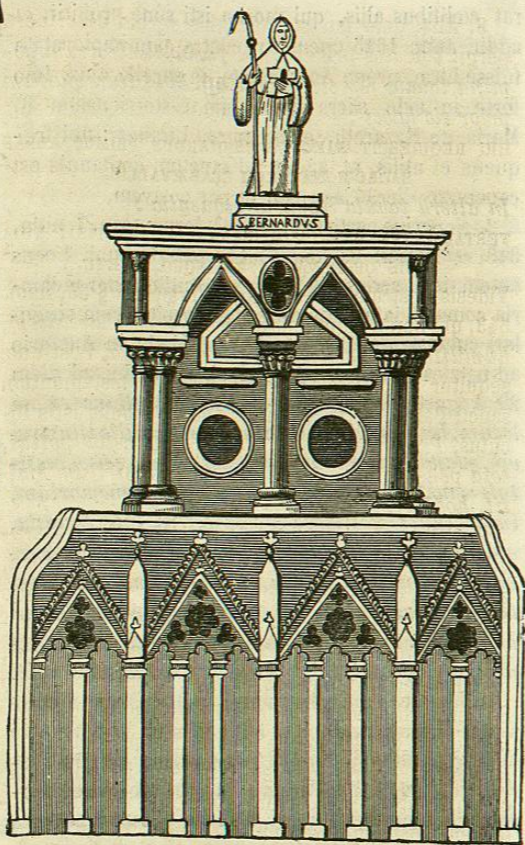
4. Sancti nostri gloria maxime inclaruit apud posteros ex mirifica sobolis suæ Clarævallensis propagatione, de qua re scribit Guillelmus libro I Vitæ apud nos supra cap. 7, et quamvis in meis ad illud adnotatis hoc argumentum singillatim non tractare statueram, sequentia tamen ad illum biographi locum illustrandum subjungere hoc loco visum est. Apud Gaufridum libro v, Vitæ, cap. 2, num. 262, dicitur *Clarævallensis cænobii primus abbas aliorum quoque amplius quam centum sexaginta monasteriorum pater.* Quod sic est intelligendum, ut magnam tot fundatorum monasteriorum partem sanctus Pater non immediate per se, sed per suam sobolem excitarit; ita tamen, ut, quod filii ejus fecerunt per se, Bernardus Pater in filiis fecisse merito dici possit, atque adeo felix ac secunda illa propagatio ad gloriam ipsius Sancti posthumam pertineat; observante Mabillonio ad locum Gaufridi, quem proxime indicabam, *nempe tam per se, quam per abbatias Clarævalli subjectas abbatem sanctum fundasse ista monasteria. Nam Bernardus, ait, per se tantum septuaginta duo circiter monasteria excitavit vel adoptavit; nempe in Gallia 35, in Hispania 11, in Belgio 6, in Anglia 5, totidem in Sabaudia, et in Hibernia; in Italia 4, in Germania duo; duo item in Suecia, ac demum unum et alterum in Hungaria et Dania, ex Chronologia nostra: quam lector etiam inveniet in nostro Commentario prævio § 59. Innocentius itaque papa III, in litteris apostolicis ad ecclesiam Gallicanam, quas Commentario nostro prævio inteximus § 60, hanc singularem viri prærogativam inter alias merito suspicit, quando illum laudat, quod usque ad exteras quoque et barbaras nationes sanctæ religionis instituta transmiserit, atque monasteriorum foundationem extenderit.*

5. Alter vero Christi in terris vicarius Gregorius IX insigne ad perpetuam viri sancti memoriam in simili materia adjunxit decus, dum in bulla, qua S. Dominicum, ordinis, FF. Prædicatorum fundatorem sanctorum fastis ascripsit, hæc de S. Bernardo: *Post quos, (primos videlicet novæ legis prædicatores, ac S. Benedicti filios, de quibus egerat), Christus Dominus quasi lassum renovaturus exercitum, et redditurus jubileum post lamentum, applicitis ad*

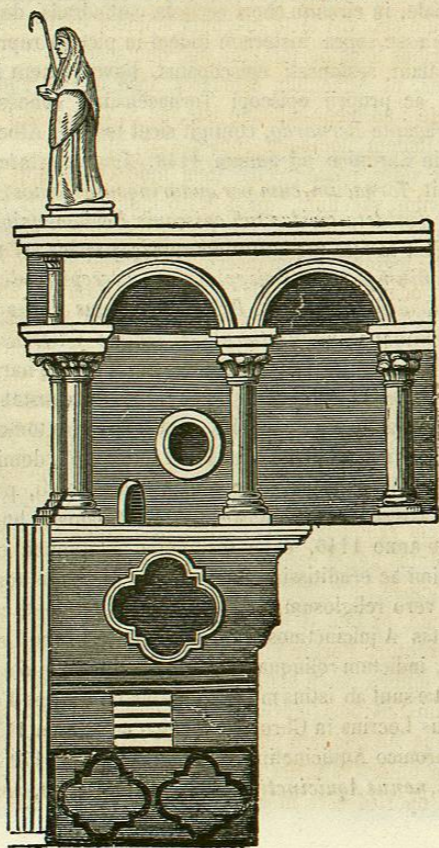
quadrigam tertiam equis albis, fratribus Cisterciensis ordinis, et Florensis, velut onsarum greges, geminae charitatis fetibus uberes, de penitentiae lavacro fecit ascendere, sancto Bernardo, ariete ovium in virtute spiritus, qua ex alto indutus exstitit, et in abundantia frumenti vallium praecunte, ut transeuntes liberati per eum, in fortitudine clament ad Dominum, dicant hymnum, et ponant castra Dei exercituum super mare. Supersunt quaedam notanda de statu hodierno corporis S. Bernardi, ac sepulcro.

6. De hac re subjungo ista, uti etiam alia nonnulla, quae ad idem fere argumentum pertinent; quaeque omnia supplementum erunt ad dicta in Commentario nostro praevio § 50, de sancti corpore, ac testamento ejus seu ultima voluntate; § 51, de tumulo; § 53, de cubiculo, etc. Hae autem ibidem praemissis novae postea ad nos submissae sunt notitiae, quas cum grati animi memoria debemus R. A. et Eximio D. Candido Briger, ord. Cisterc., in Valle B. V. M. de Campo Liliorum, vulgo *Lilienfeldt*, in Austria inferiore, ac in dioecesi Pataviensi, priori meritissimo, ac sacrae theologiae doctore. Etenim postquam viro, ad capitulum generale, quod sub initia mensis Maii anno hoc 1738 Cistercii inchoatum fuit, proficiscenti, ac sua nostrum museum praesentia in transitu honoranti, exposuissim meum desiderium discendi plura de statu praesente corporis S. Bernardi, id sibi futurum curae addixit. Nec minus fecit quam addixit; prout patet ex humanissimis ejus litteris, quas huc direxit *e Cistercio in Burgundia, octavo Idus Maii, anno 1738, actu sedente capitulo generali*. Ex iis autem delibo sequentia, quae potuit Brigerus in rem nostram comperire in monasterio Claravallensi:

7. Corpus... sub terra conditum quiescit. Caput vero pelle et carne nudum (quod calvariam vulgo dicimus) argenteae inclusum thecae, eo loco asservatur, quo loco ecclesiae thesaurus reponitur: ubi etiam prostat argentea tumba; at praeter viri sancti cucullam, nihil omnino condens. Tumulus ejus retro aram majorem in Claravallensi templo, octo circiter pedes supra terram attollitur, et marmoreis columnulis vestitur: cui statua sancti viri desuper insistit. Ad pedes tumuli erectum cernitur altare: super quo Missarum sacrificia Deo offeruntur. Facies et latera sepulcri ea figura sunt, quam acclusa schedula exhibet, rudi licet penicillo depictam. Dominus nihilominus abbas Claravallensis, quem ea super re hodie hic loci conveni, accuratorem se missurum spondit. Promisso respondit eventus: nam nomine Reverendissimi Domini sui abbatis Claravallensis meliorem mausolei S. Bernardi delineationem huc misit e Claravalle, die 29 Julii anni 1738 R. A. D. Joannes Antonius Macuson, Sedis Apostolicae protonotarius, et magister novitiorum ejusdem abbatiae. Delineatio autem, quam accepi, e majore forma ad minorem hic contracta est a nostro chalcographo, qui faciem sepulcri, secundum exemplar sibi propositum, accurate imitari conatus est, prout in hoc ejus ectypo cernis.

Quae vero sint latera mausolei discet lector e schemate secundo. Utrique, prout huc est missum, supereminet sanctus; sed manu adscribitur, in 1° non n 2° esse verum ejus vestitum. En illud:

8. Alia, quae huc spectant, his verbis describere pergit laudatus Brigerus: « Tumulo antrorsum gemina tabula ferreis catenis affixa visitur, quarum prior sic habet:

HIC REQUIESCIT SANCTUS BERNARDUS PRIMUS ABBAS SACRI MONASTERII CLARÆVALLIS.

In altera tabula leguntur sequentia: TESTAMENTUM BEATISSIMI BERNARDI, ABBATIS: TRIA

VOBIS OBSERVANDA RELINQUO, » ETC. Videsis nostrum commentarium praevium § 50, num. 543, ubi non adduntur ista verba: *Ecce, charitatem, humilitatem, patientiam vobis relinquo*. Post quae sequitur in epistola laudati Brigeri, testamentum sancti Patris metro alligatum: ac de tabulis istis locutus, *Præterea, inquit, domus, seu cella potius, tota pene lignea, et grabatus, in quo spiritum emisit, hodieum supersunt in Claravalle*.

9. Porro si quis plura desiderat de ipso Claravallensi monasterio, Gallicum adeat Hodæporicon, seu Itinerarium litterarium duorum religiosorum ordinis S. Benedicti, e congregatione S. Mauri, auctore Edmundo Martene, parte I, ubi pag. 99, leget, in cœmeterio, de quo ibi agitur, sepulera fratrum S. Bernardi spectari, uti etiam ejusdem sancti cellulam, quam Guillelmus de Campellis, episcopus Catalaunensis, extrui pro eo jussit, ut infirmitatibus corporis laboranti solatium afferret. Vide commentarium nostrum praevium § 7, num. 78, et librum primum Vitæ, cap. 4, num. 37. In dicto Itinerario etiam hæc narrantur pag. 100, videlicet caminum non esse in ista cellula; adeo quippe S. Bernardum fuisse mortificatum, ut ignem pro se strui noluerit; verum sub viri lecto magnum lapidem exstitisse, in pluribus locis perforatum, sub quo accendebatur focus, ut cubiculum calefieret, ipso id non observante: ad hæc, cubiculo isto, ac S. Bernardi lecto, qui ibidem hodieque conservatur, nihil magis simplex videri posse; cellae item huic contiguum esse parvum sacellum, quod verosimiliter fuerit constructum, ad aram faceret; vita ibifunctum esse, affirmari; legique ibidem inscriptionem, quæ satis perspicue hoc enuntiet. Ex his, quæ ex isto Itinerario libavi, magis lucescunt paulo ante praemissa, et ea quæ habentur in Commentario praevio § 53, numero 564.

10. Præter ea, quæ jam memorata sunt e Martenio, mentio etiam fit apud eum de calice S. Bernardi, pag. 99, de casula autem pag. 104, ubi etiam tractat de magna capsula argentea, quam episcopus aliquis Santonensis fieri curavit ad imponendas in eadem reliquias S. Bernardi; sed addit religiosos, timentes ne, si ossa ejus extraherentur e sepulcro, principes plurimi, quibus id negari haud posset, aliquid ex illis peterent, maluisse, ut ea ibi relinquerentur. Fertur etiam apud Claravallenses spectari umbra sancti supra lapidem, in quo corpus ejus lotum fuit post mortem; at nescire se asserit Martenius, an hoc tam sit prodigiosum, quam creditur: nam umbra, ait, illa non spectatur ab omni parte; sed oportet esse in certo quodam situ, ut illa de-

prehendatur; idque fieri posse judicat naturaliter per reflexionem luminis. Hæc ille. At quidquid sit, mirabilis quidem ista luminis reflexio est: an vero fiat per stricti nominis miraculum, in medio relinquo. Audiamus interim de hac re Chrysostomum Henriquez in Fasciculo ordinis Cisterciensis lib. I, distinctione 4, cap. 51. *In sacro, inquit, cœnobio Claravallensi, stupendum, idque continuum exstat miraculum, quod non parum sancti abbatis commendavit virtutem. In lapide enim ubi corpus ipsius, secundum consuetudinem ordinis, fuit ablutum, ejusdem corporis umbra in hodiernum usque diem perseverat, ab omnibusque clare et manifeste videtur. Cumque hæretici tanti miraculi memoriam abolere niterentur, et variis instrumentis lapidem ipsum cavarent, umbra descendit, nec aliquo modo deleri potuit, ut a R. D. Adriano Cancellier, abbate Dunensi accepi.*

11. Laudatus supra Martenius in Itinerario alio, quod in lucem prodiit Lutetiæ Parisiorum anno 1724, agens de celebri abbatia Camberonensi, ordinis Cisterciensis, in territorio Montensi Hannoniæ, pag. 198, scribit casulam S. Bernardi, quæ ibi ostenditur, inspirare pietatem: nec esse illam e panno aureo, nec argenteo, nec serico; sed ex simplici gossipio contextam: usui eam esse in die festo sancti, et in primitiis religiosorum. Idem auctor pag. 40, inter alia quæ refert de Valleclara, quæque signatur superius in Chronologia Bernardina apud nos parte prima, ad annum 1134, mentionem facit de S. Bernardi pallio, quod Gallice vocat *la coule*, dicitque illud ibidem conservari. Nec piget hic observare quod duplex sit apud Bernardinos palliorum genus; unum nempe candidum, quod est vestimentum valde amplum, et quo ascetæ Bernardini utuntur in cæremoniis, et quando assistunt officio; alterum vero nigrum, estque etiam vestimentum admodum amplum, et quo Bernardini utuntur dumtaxat in urbibus, et quando incedunt per plateas; ex Dictionario Gallico-Latino, quod anno 1074 Trevoltii editum est, in voce *coule*.

12. Apud eundem Martenium in Veterum scriptorum et monumentorum, etc. amplissima collectione, tomo VI producitur fundatio monasterii B. Mariæ de Altaripa, ordinis Cisterciensis, filiae Chariloci, lineæ Claravallis, et col. 317, ponitur inter reliquias sacras præcipuas ejusdem cœnobii, «stola sanctissimi P. N. Bernardi ex grossiori panno coloris grisei obscuri, qua sanctus hic Pater sacrarium nostrum decoravit, dum eundo et redeundo ex Germania, per hoc monasterium transiret.» In libello reliquiarum, quæ Aquisgrani asservantur, anno 1734, ibidem typis edito inter ornamenta ecclesiae virginis Matris pag. 46, ponitur casula, quæ more Græcorum facta, et ex serico cæruleo terso! ac denso contexta est acu eidem appicta cruce ex margaritis. Hanc casulam mellifluus doctor Bernardus in ista ecclesia ad sacrificium missæ adhibuisse anno 1146, ac post illud dedisse visum cæcis quatuor, et paralytico uni gressum, in eodem libello dicitur.